

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław TROCIUK

RPO-664999-VII-720.8.1/1 1/KC

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, dnia 3 października 2011 r.

Pan
gen. insp. Andrzej Matejuk
Komendant Główny Policji
ul. Puławska 148/150
02-624 Warszawa

Wzajemny Respekt i Rekomendacje

W związku z pełnieniem przeze mnie funkcji Krajowego Mechanizmu Prewencji, pracownicy Biura Rzecznika przeprowadzają systematyczne wizytacje w miejscach zatrzymań, w tym w policyjnych izbach dziecka (dalej: PID, Izba).

W wyniku wizytacji wyżej wymienionych jednostek Krajowy Mechanizm Prewencji zwrócił uwagę na kwestię prowadzenia pracy wykrywczej przez pracowników PID oraz metody prowadzenia działalności operacyjnej przez funkcjonariuszy Policji.

Na podstawie analizy dokumentacji i informacji uzyskanych od funkcjonariuszy w trakcie wizytacji w policyjnych izbach dziecka w P., O. oraz G. przedstawiciele Mechanizmu ujawnili prowadzenie działań operacyjno-wykrywczych w tych placówkach. Szczegółowy opis tych spraw znajduje się w raportach powizytacyjnych z wymienionych Izb, które przesyłam w załączeniu.

W rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka (Dz. U. Nr 10, poz.104 ze zm.) określając rolę Izb, podkreślono ich funkcję opiekuńczo-wychowawczą. W związku z tym w ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji nie do pogodzenia są czynności charakterystyczne dla pracy operacyjno-dochodzeniowej, stawiające dziecko w roli źródła materiału operacyjnego, z oddziaływaniami wychowawczymi, kształtującymi pozycję dziecka w sposób radykalnie odmienny.

Mechanizm każdorazowo stwierdzając tego typu praktyki zalecał zaprzestanie prowadzenia w izbach dziecka pracy wykrywczej dotyczącej przestępstw i ich sprawców.

Komendanci nadzorujący wizytowane jednostki w odpowiedzi na powyższe uwagi argumentowali prowadzenie pracy operacyjnej w policyjnych izbach dziecka koniecznością realizacji zadań wynikających z Zarządzenia nr 1619 Komendanta Głównego Policji z dnia 3 listopada 2010 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich (Dz. Urz. KGP. 10.11.64).

Funkcjonariusze podkreślali niejednokrotnie, iż nieletni sprawcy czynów karalnych lub przestępstw mogą stanowić ważne źródło informacji istotnych dla pracy operacyjnej Policji. Jednakże w ocenie KMP takie czynności nie powinny być przeprowadzane w izbie dziecka. Do realizacji zadań w zakresie pracy wykrywczej wyznaczone są odpowiednie wydziały i komórki działające w strukturach Policji (np. komórka do spraw nieletnich i patologii, służba kryminalna).

Zgodnie z informacjami uzyskanymi przez Mechanizm w policyjnych izbach dziecka ocena pracy funkcjonariuszy dokonywana jest na podstawie liczby sporządzonych meldunków informacyjnych (notatek służbowych zawierających uzyskane przez policjanta informacje o okolicznościach świadczących o demoralizacji nieletniego lub popełnieniu przez niego czynu karalnego). W jednej z wizytowanych placówek funkcjonariusze poinformowali wizytujących, iż nadzorujący jednostkę Komendant na odprawie dla pionu prewencji oświadczył, że priorytetem dla PID będzie pozyskiwanie informacji kryminalnych od nieletnich. Funkcjonariusze nakłaniani są zatem w sposób jawny do podejmowania tego typu działań.

Zaznaczam, iż wskazany cel i sposób oceny pracy funkcjonariuszy Policji pracujących w PID jest krzywdzący zarówno dla nieletnich umieszczanych w policyjnej izbie dziecka, jak również dla funkcjonariuszy, którzy nierzadko mogą odczuwać dysonans poznawczy z powodu wykonywania poleceń niezgodnych z ich sumieniem i wiedzą.

Należy również wskazać, iż pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji odebrali niepokojące sygnały, że funkcjonariusze Policji namawiają lub zmuszają nieletnich do przyznawania się do czynów karalnych, których nie popełnili. Z informacji uzyskanych z anonimowego źródła wynika, że przyczyną stosowania przez policjantów tego typu

praktyk może być stawiany im przez przełożonych wymóg podnoszenia statystyk wykrywalności przestępstw, a tym samym tworzenie jedynie pozorów rosnącej skuteczności działań Policji. Największe nasilenie tego zjawiska ma miejsce w województwie wielkopolskim.

Analiza statystyk dotyczących m.in. liczby nieletnich sprawców czynów karalnych zatrzymanych na podstawie materiałów operacyjnych, na gorącym uczynku i na podstawie innych materiałów policyjnych, również wykazała, że województwo wielkopolskie znacznie wyróżnia się w tej kwestii na tle pozostałych województw i w skali kraju. Z ogółu 4851 nieletnich sprawców czynów karalnych w 2010 r. w województwie wielkopolskim, Policjanci zatrzymali i ujawnili 3738 nieletnich sprawców czynów karalnych, co stanowi 77% wykrycia/ujawnienia sprawców czynów karalnych. Dla porównania w 2010 r. w województwie lubelskim zatrzymano i ujawniono 63% nieletnich sprawców czynów karalnych, w województwie dolnośląskim - 56%, w województwie mazowieckim - 50%j tymczasem w skali kraju - 52%. W ocenie Mechanizmu dysproporcje między przytoczonymi wynikami uzyskanymi przez funkcjonariuszy Policji z województwa wielkopolskiego i pozostałych województw są znaczne i niepokojące w zestawieniu z ww. informacjami uzyskanymi z anonimowego źródła.

Warto również zauważyć, iż w kryminologii za przestępstwo wykryte uznaje się *przestępstwo stwierdzone, w którym ustalono przynajmniej jedną osobą podejrzaną i udowodniono jej popełnienie przestępstwa w zakończonym postępowaniu przygotowawczym*¹, Zgodnie zatem z tą definicją w przypadku przestępczości Osób dorosłych przestępstwo kwalifikowane jest jako wykryte w momencie, gdy postępowanie przygotowawcze zakończone jest sporządzeniem aktu oskarżenia. Natomiast w sytuacji gdy sprawcą czynu zabronionego jest nieletni, zgodnie z zarządzeniem nr 350 Komendanta Głównego Policji z dnia 1 lipca 2003 r. w sprawie zbierania, gromadzenia, przetwarzania i opracowywania danych statystycznych o przestępczości oraz zamachach samobójczych i wypadkach tonięcia (Dz. Urz. KGP.03.14.74 ze zm.), czyn zabroniony uznaje się za wykryty (dodatkowo ujawniony) w momencie złożenia do sędziego rodzinnego wniosku o wszczęcie postępowania o czyn karalny. Zdaniem Mechanizmu taki sposób definiowania -a związku z tym również obliczania wykrywalności czynów karalnych stwarza duże ryzyko

¹ A. Siemaszko, B. Gruszczyńska, M. Marczewski, *Atlas przestępczości w Polsce*, Warszawa 2003.

stosowania nadużyć w stosunku do nieletnich w celu wykazania większej skuteczności działań Policji.

Na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 z późn. zm.) uprzejmie proszę Pana Komendanta o zajęcie stanowiska w przedmiotowych sprawach i zbadanie nieprawidłowości ujawnionych przez Krajowy Mechanizm Prewencji.

Załącz. 3

z poważaniem

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of fluid, connected strokes that form a cursive name.